

Paddeltje

Hoi hoi allemaal

Zo daar ben ik dan weer. Ik zit me ieder jaar weer af te vragen waarom die winters toch zo verschrikkelijk lang moeten duren. Er was een tijd dat deze vrije periode nog enigszins een nuttige invulling had. Die periode kennen we allemaal. Die periode heette de Enkhuizer Zeevaartschool. Dat waren leuke en gezellige winters. Dan gingen de weken, voor het gevoel, iets sneller voorbij. Je had in ieder geval iets om naar uit te kijken een of twee dagen per week. Maar ja, gedane zaken.....
Nu moeten wij onze winters vullen met het zoeken naar zinloze bijbaantjes als die er al zijn. Of met verhalen van mooie zeilmomenten van de zomers van weleer.

Over mooie zeilmomenten gesproken. Iedereen heeft natuurlijk wel zo'n dag of dagen dat echt alles meezit. Zo'n dag die je nooit meer vergeet. Dat kan een dag zijn dat je met heel veel wind echt te gek aan het zeilen bent geweest en alles plus een beetje meer uit je schip hebt gehaald (een nieuw snelheids record). Maar dat kan er ook een net zo als die van mij zijn. Gewoon een dag die lijkt te beginnen als een doodgewone dag aan boord van een charterschip op de Oostzee. Maar omdat, zeker met een groter schip op de Oostzee, het niet altijd even vanzelfsprekend is dat je de hele afstand kan zeilen, was deze dag een hele speciale.

Wij vertrokken 's ochtends van Fåborg op de zuidkust van het Deense eiland Funen. Ons einddoel was Nyborg ook op Funen (oostkant, net

zuid van de Grote Belt brug). Maar we wilden er een mooie dag van maken, dus besloten wij via de Svendborg Sund te varen omdat dat gewoon een prachtige route zou zijn.

Het was voor mij ook de eerste keer daar. Nou, we hebben het geweten. Het was er prachtig, maar het mooiste was dat we het helemaal hebben kunnen zeilen. Gijp na gijp door de kronkelende Svendborg Sund. Ik moet er wel bij vertellen dat het weer ook wel heel mooi was. Een klein zonnetje met een mooi briesje wind, niet te veel.

Een ander heel mooi moment was toen we met de Stad Amsterdam langs de Portugese kust richting Gibraltar aan het zeilen waren. We voeren echt helemaal voltuig met een snelheid van 14 tot 15 knopen. En je merkt er niets van tot je op de GPS kijkt en de snelheid ziet. Geweldig!.

En zo kan ik nog wel even doorgaan. Bijvoorbeeld de laatste nacht van de beurtveer van 2 jaar geleden. Ik voer mee op een klein tjalkje, we hadden net een vervelend moment bij onze laatste haven, Medemblik, gehad (een motorminut in zwaar gebied). Maar goed, we waren weer aan het zeilen, terug naar Workum. Het was koud en helder. Zo helder dat je op het IJsselmeer aan de hemel de reflecties kon zien van drie vuurtorens op het Wad....

Dat zijn dingen die je bijblijven. Dat zijn de herinneringen die je die lange winter door helpen. En dat zijn ook de dingen waardoor we ieder jaar toch weer beslissen om maar weer een zomer te gaan varen. Want wees eerlijk, hoe leuk is het nou om na jaren ieder week dezelfde stomme vragen te moeten beantwoorden..... Was machst du im Winter?

foto: Ronald Koeling, fotonautiek

Geen
Koe zo Bont
of hij wil mee
op de Bontekoe
tijdens de Bontekoerace
met het Bontste Feest van alle Races
Speciaal voor Dwarstuigleden

Zaterdag 28 en zondag 29 oktober, vrijdagavond inschepen
Even geen eigen verantwoordelijkheid
(behalve voor Sjak en haar maat)
en toch lekker zeilen
kosten € 115,- all in
(dus ook drank)
Aanmelden kan reeds op tel. 06 53148639

KOMBUIS

Pasta Anders

Pasta met prei en feta (ook voor wie allergisch is voor Charterspaghetti Bolognese)

Benodigheden voor 4 personen:

200 g tomaten
1 groene chilipeper
2 el peterselie
3 el olijfolie
½ tl paprikapoeder
Zout, en peper
2 a 3 preien
1 el komijnzaad
150 g feta (schapenkaas)

400 gr macaroni, bijv. penne rigate of Bob de Bouwer macaroni voor de moderne ouders en fijn gebroken overgebleven spaghetti voor de charterschippers in financiële winterdip.

De tomaten wassen en in heel kleine stukjes snijden.

De chilipeper wassen, opensnijden, en de steel, zaadlijsten en zaadjes verwijderen en daarna fijnhakken.

Meng de tomaten met de chilipeper, 2 el peterselie, 1 el olie, ½ tl paprikapoeder en wat zout en peper bij elkaar.

Maak de prei schoon en snij ze overlangs door. De prei overdwars in dunne reepjes snijden.

Verhit 2 el olijfolie in een koekenpan. Wok de prei met de komijn in 5 a 10 minuten beetgaar. Tegelijkertijd ruim water met zout aan de kook brengen voor de pasta en deze al dente koken.

Verkruimel de schapenkaas en voeg deze aan de prei toe.

De macaroni afgieten, laten uitlekken en met de tomaten door de prei roeren. Even goed doorroeren en over de borden verdelen.

Aan te vullen met een kleine frisse salade.

Jaarvergadering DT

Bezoek aan 'de Delft'

door Bertie Iedeboer

Zaterdag 18 februari verzamelden 14 Dwarstuigers zich onder het genot van een bakkie in het restaurant boven scheepswerf De Delft. Dierbaar weerzien van oude klasgenoten.

De rondleiding door Eric van Houten was heel boeiend. Van dwars tuig wisten we natuurlijk al veel, maar hoe waar en waarom de Delft gezonken en weer gevonden was, wisten we nog niet. De Delft was tijdens de slag bij Kamperduin in 1797 buitgemaakt door de Engelsen. Die wilden deze prijs naar Engeland slepen, maar ze hadden er al te veel gaten onder water in geschoten, dus zonk het schip zo'n 20 mijl

voor de kust van Scheveningen, waar nu het Rijnveld is. In 1977 ontdekte de Scheveningen 43 in z'n net een kanon. In 1998 kwam de reconstructie op gang. Het project wordt gerund door vrijwilligers. Er zijn alleen drie betaalde bouwmeesters. Het is een herintredingproject en een stageplaats voor studenten van het Hout en Meubilerings College.

De spanten staan allemaal op de kiel, en de spiegel zit er voor een deel in.

In de expositieruimte is een maquette van Delfshaven met de werf en de Delft in aanbouw. De locatie waar de Delft nu wordt gereconstrueerd is op een steenworp afstand van de oorspronkelijke plek. Er is opgevestigd materiaal te zien en veel wetenswaardigheden met aanschouwelijke voorwerpen in vitrines. Je wordt rondgeleid (maar kan ook zelf kijken) langs de tuijerij, de zeilmakerij, de blokkenmakerij en de spannenmakerij. Op de vloer hiervan is een één op één lijnentekening gemaakt. Er zijn over de duizend blokken nodig. Van een deel van het overgebleven vergaderbudget sponsorden we twee jufferblokken met talreep van het staand want van het kruisstengestag. (foto) Zeer de moeite waard, een bezoekje aan 'De Delft'.

Na afloop verzamelden we aan boord van de LOTOS, waar we na een uur de vergadering, tot tevredenheid van allen, konden afsluiten met een hapje en een drankje en levendige gesprekken. Met z'n tien aten we nog een hapje bij café Loos op de hoek van de haven.

Colofon

Redactie	Anne de Bourgraaf Bart Voorthuyzen
Bijdragen	Paddeltje Bertie Iedeboer Bart Voorthuyzen Jan J. Westerbeek Pam van Vliet Anne de Bourgraaf
Illustratie	Bertie Iedeboer
Foto's	Ronald Koeling Bertie Iedeboer Jan J. Westerbeek Gert van Wijk
Vormgeving en realisatie	Anne de Bourgraaf
Redactieadres	leugenbank@dwarstuig.nl Nearesteech 4 8749 GK Pingjum

Helaas!!! Het vervolg op het ECDIS-artikel moeten we uitstellen tot de volgende Leugenbank. Door persoonlijke omstandigheden was Harm Prinsen niet in staat het voor onze deadline in te leveren, dat houden we dus nog te goed. Inplaats daarvan een interessant artikel over wat er met de lading van een gezonken schip, in dit geval de 'Otto', kan gebeuren. Ben van der Laan stuurde het ons op, met toestemming van het blad 'Duiken'

Bergen stenen, stenen bergen

De kunst van duiken op de Otto

door Pam van Vliet

De Otto wordt gezien als een 'beginnerswrak'. Het ligt niet te diep en het zicht is er meestal redelijk goed. Maar een wrak is nooit zomaar een wrak. Ook de Otto heeft een verhaal. Een verhaal dat door de activiteiten van een Israëliische kunstenaar nog steeds in ontwikkeling is. De Otto, het stenenwrak.

Het Zweedse stoomschip ss Otto was in januari 1903 zwaar beladen onderweg van Gothenburg naar Manchester. De lading bestond uit grote blokken graniet en tienduizenden kleinere stenen, afkomstig van een steengroeve in het Noorse Iddefjord. Het Iddenfjord, waar de steengroeve zich bevond, is een lang, smal fjord dat Noorwegen van Zweden scheidt in het zuiden van Noorwegen. Aan beide zijden van het fjord verrijzen bergen die enorme hoeveelheden graniet bevatten. Graniet was en is een populair bouw materiaal dat gebruikt wordt voor bestrating, gebouwen en beeldhouwwerken. In het begin van de twintigste eeuw beleefde deze groeve een toptijd. Het labradorgraniet dat uit de Noorse bergen werd gewonnen was zeer gewild en werd naar alle uithoeken van de wereld geëxporteerd. Kapitein Morell en zijn bemanning kregen het flink voor hun kiezen: er woedde een stevige storm en ss Otto bleek er niet tegen bestand. Op 25 januari 1903 strandde het schip op de beruchte Terschellinger Gronden. Een te hulp gesnelde sleepboot slaagde erin vijf man te redden. De Terschellinger visser Christiaan Kuiper haalde nog eens veertien personen van boord: twaalf bemanningsleden (mannen) en twee passagiers (vrouwen). Kapitein Morell was de dappere redder zo dankbaar, dat hij hem een zilveren theepot cadeau deed. (Die de visser natuurlijk zelf al had uitgezocht op het wrak) De Harlinger Courant van 28 januari 1903 maakte niet veel woorden vuil aan de scheepsramp en plaatste het volgende berichtje:

De kustwacht van Terschelling meldt: Het Zweedse ss Otto, kapt. Morell, met bazaltsteen van Zweden naar Manchester, is hedenmorgen gestrand. De equipage is gered en ten getale van 17 man en 2 vrouwen aan wal gebracht. De inventaris werd geland.

Pakken wat je pakken kan

Omdat de ss Otto na de stranding op de Terschellinger Gronden niet direct zonk hadden de Terschellinger vissers nog aardig wat tijd om delen van de inventaris te bergen. Enige weken later meldde de Harlinger Courant een 'Belangrijke Verkoop te Terschelling' van:

De geborgen inventaris en proviand van het gestrande Zweedse stoomschip Otto, bestaande in Scheepsboot, Staalrossen, Kettingen, Lantaarns, Trossen, Touwwerk met Blokken, Zeil, Kleeden, Telefoon, Chronometer, Barometer, Compassen, Compashuizen, 2 Fietsen, Vlaggen, oud Koper, Proviand enz. Inlichtingen geeft de Burgemeester van Terschelling.

Christiaan Kuiper had dus niet stilgezeten!

Langzaam maar zeker verdween het schip toch in de golven. Na twee dagen lag het hele achterschip onder water en was de Otto

verloren. Een paar jaar lag het wrak op de Terschellinger Gronden, totdat de Urker visser UK 33 op 20 november 1906 op het wrak stootte en bijna zelf ook tot wrak degradeerde. Slechts met behulp van pompen kon het vissersschip behouden blijven. Men besefte dat de gezonken Otto een gevaar voor de scheepvaart betekende en blies grote delen van het wrak op met dynamiet.

Puinhoop

Toch jammer. Na die actie met dynamiet restte van de Otto slechts een puinhoop. Nu, ruim honderd jaar later, is er nog een stuk van de voorsteven intact met daarin een anker en bij de achtersteven zijn alleen het schroefraam en de schroef duidelijk herkenbaar. In het midden liggen nog de resten van de stoomketel en de opgeblazen stoommachine. Vanaf deze machine loopt een ongeveer 40 centimeter dikke schroefas naar het achterschip. Schroef en roer zijn nog aanwezig, maar verdwijnen steeds verder onder het zand. De grote ijzeren schroef heeft een diameter van minstens vier meter. Voor de rest is het wrak een grote bult stenen. Tienduizenden 'kinderhoofdjes' en nog een stuk of vijftien grote blokken graniet van 2x0,5x0,4 meter.

Toegepaste kunst

Aanvankelijk lagen er veel meer van die grote blokken, naar schatting ongeveer tachtig.

Duikteam Equador van Terschelling en later ook duikteam Noordkaap van Vlieland zijn vanaf 1993 druk bezig geweest veel van deze zware jongens te bergen. Voor de lol. Als je een tuinbankje nodig hebt, kun je er een halen bij de Gamma, maar je kunt natuurlijk ook een blok graniet van één à twee ton van de zeebodem ophijsen. Op Terschelling zijn diverse van dergelijke stevige stoepbankjes te vinden. Of ze deden er iets liefs mee: De schapendoes 'Does' die vijftien jaar lang bij het wrakkenmuseum op Terschelling rondhuppelde kreeg na zijn dood een door zijn baasje Hille van Dieren opgedoken Ottosteentje van labradorgraniet op zijn graf. Moet kunnen zal hij gedacht hebben, schapendoes met labrador.

Dagenlang was Hille samen met zijn zoon in touw om de steen op zijn plaats te krijgen. 'Een stukje rouwverwerking, een zere rug en de zekerheid dat hij er nooit meer onder weg komt.' De opvolger van Does, Does genaamd, viel eenzelfde eer te beurt. De opvolger van Does en Does, Does genaamd, huppelt nog vrolijk rond.

Handel

Duiker Johan Meerkerk van DT Equador Terschelling vond het allemaal wel leuk dat gehijs, maar raakte er steeds meer van overtuigd dat de stenen meer waard waren dan de prijs van een tuinbankje. De prijs van natuursteen was behoorlijk hoog, dus volgens hem lag er voor een flink kapitaal op de zeebodem. Hij stak een boel energie in pogingen om kopers voor de granieten blokken te vinden, maar slaagde daar niet in. Toch kwam er uit onverwachte hoek belangstelling. Beeldhouwster Franka van Neerven uit Nuenen, die regelmatig als gast op Terschelling vertoefde, zag op verschillende plaatsen op het eiland de grote blokken graniet liggen en raakte erdoor geïnspireerd. Ze vatte het plan op om samen met een paar collega's van een serie blokken een serie beelden te maken en ging eens polsen bij de duikers of ze een bestelling kon plaatsen.

Binnen twee dagen lagen er tien zwaar aangegroeide (dus stinkende) brokken op de kade bij het clubhuis van de duikers. De regionale kranten kregen er lucht van en zo kwamen ook de Vlielanders op het idee eens een kijkje te gaan nemen bij de Otto en een paar stukken graniet te scoren. De Vlielanders bleken óók heel creatief met graniet: ze gebruikten de blokken om een brievenbus aan op te hangen.

vervolg op pag. 4

Beelden aan zee

Landelijke bekendheid kreeg het graniet van de Otto toen de Israëlisch-Marokkaanse kunstenaar Yaël Artsi er ook beelden van ging maken. Ook voor deze kunstenaar werden een heleboel (drieëndertig) blokken opgedoken en zij ging er mee aan de slag op Terschelling. Zij wilde beelden maken met een sterk maritiem element (vanwege de herkomst van de blokken) en een duidelijke link met het eiland. Het Oerolfestival bood haar een mooie gelegenheid haar werk(wijze) te tonen en inmiddels zijn op Terschelling al diverse beelden te bewonderen. Uiteindelijk zal er een serie van zes beelden op 'Het Lichtje', een prominente plek aan de natuurlijke baai van Terschelling, komen te staan. De Terschellinger duikers zijn nog steeds nauw betrokken bij het hele project en helpen ook bóven water waar ze maar kunnen.

Gewoon duiken

Voor 'gewone' duikers, zonder schip met een sterke lier valt er ook nog wel wat te beleven op de Otto. Het is ronduit fascinerend om de chaos van stenen te zien liggen tussen voor- en achterstevan of omhoog te kijken langs het enorme schroefblad dat uit het zand steekt.

Voor Noordzeebegrippen is het zicht er vaak heel behoorlijk (3 tot 10 meter). Door de harde stenen ondergrond ter plekke, heb je weinig last van opwolkende prut. De grote blokken labradorgraniet zijn bijna op, maar een leuke presse-papier is er nog wel te vinden.

Met dank aan Wrakkenmuseum Terschelling

Technische info:

Scheepsnaam: ss Otto, Zweeds

Gezagvoerder: S.H. Morell

Gezonken: 1903

Oorzaak: storm

Positie: 53°24'43 N- 05°06'20 E

Omgeving: Terschellinger Gronden, Thomas Smitgat

Type: Ijzeren vrachtschip, stoomschip

Lengte: 110 meter

Lading: stukgoed en basaltstenen

Bodemdiepte: 15 meter

Bronvermelding: Duiken nummer twee, pag. 14t/m17

Het SMOELENBOEK heeft al weer 6 jaargangen gehad

Wat begonnen is als een leuk idee, begon na vijf jaar uit z'n jasje te groeien. De jaargang van 2005 was dan ook uitgevoerd in een groter formaat dan voorgaande jaren.

Het SMOELENBOEK van DWARSTUIG wordt volwassen.

Met een oplage van bijna 500 exemplaren is het intussen een niet meer weg te denken boekwerkje in de stuurhut of roef van menig zeilschip. Het boekje heeft de afgelopen 6 jaar kunnen bestaan dankzij jullie lidmaatschap, maar in het bijzonder dankzij de adverteerders die wij hierbij onder jullie aandacht brengen.:

Sander Doeve, BBZ, UB Sails, Epifanes, Shiptron, Schuttevaer, Arbode Maritiem, JF Marine Power, Hunfeld BV, Register Holland, Chartercrew.

Om een idee te krijgen wat het ongeveer betekent om dit Smoelenboek bij jullie in de brievenbus te krijgen, zijn enkele foto's toegevoegd van de dozen met boekjes toen ze klaarstonden voor verzending. Met dank nogmaals aan **Schuttevaer** die verzending elk jaar mogelijk maakt.

Veel zeilplezier,
Jan J. Westerbeek

Vanaf de drukker naar Postkamer Schuttevaer, daarna verzending door Schuttevaer

Tijdens de algemene ledenvergadering van 18 februari jl. is Jan Westerbeek afgetreden als secretaris van Dwarstuig. In die functie heeft hij de afgelopen jaren ook steeds de redactie en productie van het Smoelenboek voor zijn rekening genomen. Elk jaar weer een Titanenklus waar we hem dan ook heel dankbaar voor zijn.

Bestuur Dwarstuig

Het Smoelenboekproject wordt overgenomen door Bertie Ledeboer, Harm Prinsen en onze nieuwe secretaresse Paulien Rigter. Stuur je **mutaties** (adreswijzigingen, nieuwe diploma's en bevoegdheden) zo snel mogelijk op, zodat ze in het nieuwe smoelenboek van 2006 verwerkt kunnen worden.

Denk daarbij ook aan een **pasfoto**, er staan nog veel te veel vuurtorentjes in het boekje.

Het adres hiervoor is: **Terschelling 21**

3524 AV Utrecht of secretariaat@dwarstuig.nl